

Zuid Werkt!

Nationaal programma Kwaliteitsprong Zuid

[Handwritten signature]

Dhr. A. Aboutaleb,
namens de gemeente Rotterdam
en het college van burgemeester
en wethouders

Dhr. J.P.H. Donner,
minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties, namens het Kabinet

Ministerie van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties

[Handwritten signature]
Dhr. Sarhan Hacene,
voorzitter
Bewonersadviesraad Rotterdam-Zuid

[Handwritten signature]
Mevr. Hedy van den Berk,
bestuurder Havensteder

[Handwritten signature]
Dhr. Wim Blok,
voorzitter College van Bestuur

Dhr. Erik Staal,
bestuurder

Dhr. B. Wijbenga van Nieuwenhuizen,
voorzitter raad van bestuur

Dhr. Constant van Schelven,
voorzitter Raad van Bestuur

Mevr. Martine Visser,
algemeen rector

Christelijke Scholengemeenschap

Dhr. Ed Goverde,
voorzitter dagelijks bestuur
DG Charlois

Dhr. Luuk Wilson,
voorzitter DG IJsselmonde

Dhr. Dick van Well,
voorzitter Stichting Ik zit op Zuid

Dhr. Cees Jan Asselbergs,
directeur

Dhr. Kees Marges, namens G.J.H.
van der Vegt, lid dagelijks bestuur

Mevr. Marja de Bruyn,
bestuurder

Mevr. Anja van Gorsel,
voorzitter College van Bestuur

Dhr. Seyit Yeyden,
voorzitter DG Feijenoord

Gemeente Rotterdam
Ministerie van Binnenlandse Zaken namens het kabinet
Bewonersadviesraad
Aafje
Albeda
CSG Calvijn
Stichting BOOR
Havensteder
Woonstad Rotterdam
Woonbron
Vestia Groep
Deelgemeente Charlois
Deelgemeente Feijenoord
Deelgemeente IJsselmonde
Stichting Ik Zit op Zuid
Kamer van Koophandel
Deltalinqs

Verklaren gezamenlijk te zijn overeengekomen:

- a. het Nationaal Programma Kwaliteitssprong Zuid vast te stellen en de verbinding aan te gaan voor de benodigde langdurige inzet. We verwachten zeker 20 jaar nodig te hebben om de doelstellingen te bereiken. We gaan door tot we onze doelstellingen hebben bereikt. Alle partijen verbinden zich aan de ambitie, aan de langdurige inzet en de gerichte en integrale aanpak die hiervoor nodig is zoals gezamenlijk vastgelegd in het Nationaal Programma.

- b. hoe we willen starten en welke opgave we langdurig op ons nemen. Het Nationaal Programma vormt een startpunt en op basis hiervan stellen vertegenwoordigers van bovenstaande partijen begin 2012 een uitvoeringsprogramma vast, uitgewerkt in meetbare doelen en concrete maatregelen op wijkniveau.

- c. een periodieke actualisering van het Nationaal Programma Kwaliteitssprong Zuid te voorzien. Elke 4 jaar wordt het uitvoeringsprogramma bijgesteld om in te spelen op nieuwe omstandigheden, kansen, instrumenten en toedeling van middelen, gericht op de vervolgstappen naar de gezamenlijke stip op de horizon.

Aldus overeengekomen te Rotterdam
Datum: 19 september 2011

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. De historische context van Rotterdam Zuid	3
2. De belangrijkste trends en kansen	5
3. De missie en de stip op de horizon	6
4. Doelen en doorbraken	9
5. Talentontwikkeling	10
6. Economie & arbeidsmarkt	13
7. Fysieke kwaliteitsverbetering	16
8. Aanpassing en uitbreiding regelgeving	20
9. Hoe gaat het werken?	21

Bij dit programma hoort de notitie met de verdere uitwerking van de pijlers.

Inleiding

“... Zuid kent een omvangrijke stapeling van sociaal-economische problemen in het zwakste deel van de woningmarkt in Nederland. Deze stapeling is qua omvang en intensiteit ongekend op Nederlandse schaal... Het team vindt dat de schaal en de ernst van de opgaven vragen om een nationaal programma voor Rotterdam-Zuid. Een programma waar ook het Rijk zich intensief en op alle pijlers aan verbindt. Rotterdam kan het niet alleen en moet het ook niet alleen willen doen. Stevige rijksbetrokkenheid is onontbeerlijk om op Zuid resultaat te boeken.”

Eindadvies Team Deetman/Mans, februari 2011

Rotterdam is een stad om vooruit te komen. Rotterdam heeft kansen, kwaliteiten en een sterk eigen DNA. De stad kan en moet de komende jaren zijn sterke economische clusters innoveren en verder ontwikkelen. Op het raakvlak van haven en stad ligt een sterk, duurzaam en innovatief cluster rond maritieme zakelijke dienstverlening, klimaat, water en energie. De stedelijke economie wordt verder gekenmerkt door een sterk medisch- en zorgcluster. Ondernemers kunnen ondernemen, talent, creativiteit en arbeidsmarkt zijn in de basis aanwezig. Rotterdam heeft een bruisende binnenstad. Quality of life en een bijbehorend voorzieningenniveau kunnen worden uitgebouwd. Bewoners kunnen hun positie verbeteren op het vlak van wonen, werken, leren en vrije tijd. Er zijn volop kansen voor verdere uitbreiding van de goede woonmilieus en de topvoorzieningen op het gebied van onderwijs, cultuur en sport. Ontwikkeling en ambitie over de volle breedte.

Zoals team Deetman/Mans constateert kampt Rotterdam Zuid met problemen die on-Nederlands zijn. De sleutel om deze achterstanden aan te pakken ligt voor een groot deel bij talentontwikkeling. Onderwijs biedt de veilige en stimulerende omgeving die kinderen nodig hebben om zich te ontwikkelen en die ze thuis veelal ontberen. Onderwijs kan het echter niet alleen. De steun van ouders en bedrijven is onontbeerlijk. Hierbij moet rekening worden gehouden met kenmerken en achtergronden van de bewoners van Zuid. Investeren in integratie en participatie is en blijft belangrijk.

Een nationaal programma is nodig omdat de sociaal-economische problemen qua omvang en intensiteit ongekend zijn op Nederlandse schaal, terwijl tegelijkertijd de jonge bevolking op Zuid hard nodig is voor de verdere innovatie en ontwikkeling van de belangrijke Nederlandse sectoren zoals de haven, logistiek en de zorg.

De essentie is deze: we willen de ernstige problemen aanpakken door juist de kansen die Zuid biedt te benutten. Doorbraken zijn noodzakelijk, met stevige inzet van de gemeente, de partners in de stad én de rijksoverheid. Er is doorzettingskracht nodig, aandacht en geld en vrije ruimte qua regelgeving. In dit programma geven we de contouren van een langdurige, integrale en gerichte aanpak waaraan alle partners meewerken. Zo zal het lukken, want Zuid Werkt!

Gemeente, partners en rijk onderschrijven dit programma. Het slagen van Zuid is een opgave en een kans die verder gaan dan de gemeentegrenzen. Daarom wordt nadrukkelijk de verbinding gezocht met de partners in de regio, de provincie en de G4.

Werkwijze van het nationaal programma

In dit nationaal programma leggen we de ambitie voor Zuid in 2030 vast. Alle partijen, gemeente, Rijk en partners, committeren zich aan deze ambitie en aan de langdurige inzet die hiervoor nodig is. Rotterdam (gemeente en partners in de stad) blijft als eerste aan zet en voelt zich daar ook voor verantwoordelijk. Het Rijk neemt geen bevoegdheden over maar sluit aan als partner. 20 jaar houden we dit vol en staat Zuid hoog op onze prioriteitenlijst. We zorgen voor bestendiging door voortdurend samen naar de ambitie te werken en elkaar daar op aan te spreken. Ook organiseren we hiervoor extra krachten, waaronder die van bewoners. Samen met de bewoners geven we invulling aan de kwaliteits-sprong. En zij mogen ons aan deze ambitie houden en we vragen (externe) deskundigen ons scherp op onze opgave en ambitie te blijven wijzen.

In dit programma staan de contouren van een langdurige, integrale en gerichte aanpak waaraan alle partners meewerken. De middelen die hiervoor nu beschikbaar komen zijn belangrijk, maar op termijn nog onvoldoende. We blijven steeds zoeken naar mogelijkheden om de investeringen voor Zuid uit te breiden. Wij realiseren ons dat succes een lange adem vereist. De investeringen in nulgroepen en in het onderwijs renderen bijvoorbeeld pas over tien tot twintig jaar en dit geldt ook voor de versterking van de economie en het wonen op Zuid.

Dit programma markeert een startpunt om de kwaliteitssprong in beweging te brengen. We zorgen voor een update, een aanvulling van de instrumenten en middelen en spelen in op kansen en nieuwe omstandigheden. Een programma als dit laat zich niet voor 20 jaar in beton gieten. Iedere 4 jaar stellen we ons uitvoeringsprogramma bij. Niet de ambitie en de stip op de horizon, die staan vast. We hernieuwen onze afspraken en stellen het programma bij naar wat er de volgende periode nodig is om de vervolgstappen naar die stip in 2030 te zetten.

1. De historische context van Rotterdam Zuid

De problematiek van Zuid heeft een ontstaansgeschiedenis. Kennis daarvan is onontbeerlijk voor een goede aanpak. Deetman en Mans constateren terecht dat Zuid alleen gaat werken als de interventies passen bij het DNA van de wijken. We zetten de belangrijkste ontwikkelingen op een rij.

Zuid 1880-1940: explosieve groei

In 1872 wordt de Nieuwe Waterweg opgeleverd, waarna de haven explosief groeit. Er worden woonwijken gebouwd op Zuid om havenarbeiders te huisvesten: van Afrikaanderwijk tot Vreewijk, van Charlois tot Hillesluis. Veel van de havenarbeiders zijn afkomstig van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden en Noord-Brabant.

Zuid 1950-1960: wederopbouw

Na de tweede wereldoorlog staat het inhalen van het woningtekort hoog op de agenda. Nieuwe woonwijken worden gebouwd: Pendrecht, Zuidwijk, Lombardijen, Beverwaard en IJsselmonde, wijken met veel groen en veel portiek- etagewoningen. In de jaren '50 floreert de haven. Banen zijn er in overvloed, arbeiders blijven uit alle windstreken naar Rotterdam komen. Vanaf het midden van de jaren '50 breidt de haven zich steeds verder uit richting zee met de aanleg van de Botlek, Europoort en de Eerste Maasvlakte. In 1960 is Rotterdam de grootste haven van de wereld.

Zuid 1960-1975: grote werkloosheid en verpaupering

Er breken andere tijden aan. De haven trekt verder weg uit de stad en daarmee verdwijnen ook de banen. Eind jaren '60, begin jaren '70 stort de scheepsbouwsector in. Belangrijke werkgevers verdwijnen. De oliecrisis dient zich aan en daarmee doet de grote werkloosheid in de jaren '70 en '80 zijn intrede. In deze periode is er ook vernieuwing op Zuid met de aanleg van de metrolijn, de bouw van winkelcentrum Zuidplein en sportpaleis Ahoy. Maar het tij lijkt niet te keren. Wie elders een baan of een betere woning kan vinden vertrekt uit Zuid. Er komen nieuwe groepen uit Spanje, Turkije, Marokko, de Antillen en Suriname. Dit leidt tot spanningen en het versterkt de segregatie. Armoede en onveiligheid nemen toe, sociale cohesie en participatie nemen af. Zuid komt in een negatieve spiraal terecht.

Zuid 1975-1990: stadsvernieuwing voor lage inkomens

In het kader van de stadsvernieuwing gaan grote delen van Zuid op de schop. Het verwaarloosde particuliere bezit wordt vervangen door sociale woningbouw (renovatie én nieuwbouw) tegen zo laag mogelijke huren. Het credo 'bouwen voor de buurt' zorgt ongewild voor een nieuwe uittocht en voor de vestiging van veelal kansarme nieuwkomers, aangetrokken door lage woonlasten. De selectieve migratie houdt aan. Dat wordt nog versterkt door de bouw van nieuwe woningen in enkele groeikernen rondom Rotterdam, met aantrekkelijke woningen die een goed alternatief zijn voor de portiekwoningen op Zuid.

Zuid 1990-2010: het succes van de Kop van Zuid

Vanaf de jaren '90 worden grote ingrepen gepleegd, met resultaat. De Kop van Zuid wordt ontwikkeld en de Erasmusbrug brengt het centrum dichterbij. Rotterdam zet zich op de kaart met grote festiviteiten op cultureel en sportief gebied. Pendrecht en Katendrecht zijn o.a. door de herstructureringen en de SS Rotterdam als blikvanger veranderd in populaire wijken. Eind 2003 presenteert het stadsbestuur het actieplan "Rotterdam Zet Door". Dit resulteert in de Wet bijzondere aanpak grootstedelijke problematiek. Er worden kanszones ingesteld en de wijken krijgen een adempauze door de aanpak van verloederde panden en een rem op de instroom van kansarmen. Maar nog steeds trekken de verpauperde en goedkope woningen in het middengebied de meest kansarmen aan, ook uit andere Europese landen. Sociale achterstand en veiligheidsproblemen stapelen zich op, met weinig perspectief op verbetering.

De geschiedenis van Zuid laat zien hoe het wonen en werken uit elkaar groeien. De haven schuift richting zee en de werkgelegenheid op Zuid loopt terug. De bewoners trekken naar nieuwe woongebieden en de oude woningvoorraad verpaupert en wordt bezet door groepen die niets beters kunnen krijgen. De geschiedenis van Zuid is ook een geschiedenis van steeds nieuwe pogingen om verbeteringen tot stand te brengen. Desondanks blijft de problematiek in het middengebied van Zuid weerbarstig. Dat blijkt uit de hiernavolgende cijfers.

Zuid 2011: een gebied op achterstand

Hieronder geven we enkele cijfers. Onder Zuid verstaan we hier de drie deelgemeenten Charlois, Feijenoord en IJsselmonde. In de laatste kolom staan cijfers over het focusgebied. Dit zijn de wijken waar de problematiek cumuleert: Oud-Charlois, Carnisse, Tarwewijk, Afrikaanderwijk, Feijenoord, Bloemhof en Hillesluis.

Onderwerp	Landelijk	Rotterdam	Zuid	Gem. 7 focuswijken
Aantal inwoners	16.654.000	610.412	193.982	76.728
% Inwoners tot 23 jr	27	26,9	28,4	40
% Eenoudergezinnen t.o.v. totaal aantal gezinnen	16	36	40	38
Gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen per jaar [€ 1000]	34,3	29,2	25,7	24
% Huishoudens met een WWB- AO- of WW-uitkering	8	14	15	21
% Werkloosheid	6,3	8,3	8,8	11,3
% Huishoudens met een inkomen onder de armoedegrens	7	13	14	19
Kinderen tot 18 jr in een huishouden tot 105% van sociaal minimum	7	17	22	23
% Opleiding middelbaar of hoger beroepsonderwijs	72	62	50	46
% Leerlingen in VWO	22	16	13	12
% Leerlingen in Praktijkonderwijs	3	5	7	7
% Voortijdig schoolverlaters 17 - 22 jaar	7,5	18	22	23
% jongeren met startkwalificatie 17 – 22 jaar	-	46	38	39
Cito-eindtoets groep 8	535,4	531,2	528,8	527,8
% kinderen in basisschool met laag opgeleide ouders	13	34	43	52
% kwetsbare meergezinswoningen t.o.v. woningvoorraad	-	26	37	51
Gemiddelde WOZ waarde [€ 1000]	233	163,8	128,9	106,7
Veiligheidsindex 2010 (1 – 10)	-	7,3	6,3	5,1
Sociale index 2010 (1-10)	-	5,8	5,3	4,9

Op Zuid is er sprake van een stapeling van achterstanden op het gebied van woningkwaliteit , werk en inkomen, scholing en onderwijs. De focuswijken van Zuid hebben een relatief jonge bevolking, met veel kinderen die opgroeien in een omgeving waarin het aan veel schort. De ouders zijn laag opgeleid, hebben weinig te besteden en de leefomgeving is te weinig stimulerend om vooruit te komen. Wat op Zuid voor veel mensen ontbreekt is een klimaat van leren en werken.

2. De belangrijkste trends en kansen

De inzet van het Nationale Programma is om op de kernproblemen van Zuid doorbraken te realiseren. De trendbreuk is om niet de problemen, maar de unieke samenstelling van de jonge bevolking, de potenties, ambities en kansen centraal te stellen. Daarvoor is een aantal trends geïdentificeerd, die bij een juiste aanpak de *kansen* voor Zuid zijn. Deze trends en kansen zijn de basis voor de gezamenlijke toekomstvisie voor Zuid. Ze verklaren waarom Zuid vanuit de huidige situatie kan doorontwikkelen naar het vitale gebied dat hierna in het perspectief voor 2030 wordt geschetst.

- Rotterdam Zuid heeft een strategische ligging op economische assen. De haven is de Gateway to Europe. Rotterdam heeft een centrale ligging in de metropoolregio Rotterdam-Den Haag, op de lijn Amsterdam-Antwerpen. Zuid heeft goede verbindingen naar het zuiden (Drechtsteden en Breda) en het oosten. Het behoud van de concurrentiepositie van de mainport dwingen tot grootschalige modernisering en duurzame industriële vernieuwing. Energie- en klimaatinnovaties zijn economische topsectoren van de regio die zich al verder aan het ontwikkelen zijn.
- Binnen de context van deze economische en maatschappelijke modernisering zijn de midtech en de zorg voor Zuid de meest kansrijke sectoren. In deze sectoren wordt de komende jaren een sterke groei aan werkgelegenheid verwacht, die in belangrijke mate aansluit bij het aanwezige arbeidspotentieel op Zuid.
- In tegenstelling tot andere grootstedelijke regio's, waar de vergrijzing de komende jaren toeslaat, verjongt Rotterdam Zuid. De jonge bevolking is de toekomst van Rotterdam en regio. Door de economische ontwikkeling van de regio ontstaat vraag naar midden- en hoger opgeleide werknemers.
- In de regio is volop economische bedrijvigheid. Mensen willen wonen en werken waar voldoende opleidingsmogelijkheden zijn. Zuid is bij uitstek een gebied waar volop ontwikkelkansen zijn. Er is letterlijk en figuurlijk ruimte voor groei en verbetering. Zuid ligt midden in de stad en vlakbij de haven. Het is één van de weinige plekken in de Randstad waar zoveel groeimogelijkheden zijn.

Zuid kan winst boeken door bij de opleiding van haar jonge bevolking in te spelen op de groeimogelijkheden van twee economische sectoren: de midtech en de zorg. Dit moet leiden tot een grote sociaal-economische waardestijging en een groeiende vraag naar woningen in het gebied. Een aantrekkelijke woningvoorraad kan de selectieve migratie keren. Zo kan Zuid de kansen verzilveren.

3. De missie en de stip op de horizon

Voor de aanpak van Rotterdam-Zuid is een ander perspectief nodig: van probleemoplossing op wijkniveau naar het verzilveren van en aansluiten op regionale en nationale kansen.

Voor Rotterdam als havenstad van de 21e eeuw moet er een nieuwe symbiose komen tussen stad en haven. Zuid is de katalysator voor een brede economische ontwikkeling, waarmee ook de sociaal-economische problematiek aangepakt wordt. Zuid wordt booming business met het juiste vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven. Het versterken van de economische concurrentiepositie als mainport is van nationaal belang voor onze welvaart. Dit versterken lukt alleen als werkgelegenheid, bevolking en mobiliteit duurzaam op elkaar worden aangesloten met investeringen in mensen, infrastructuur en woonmilieus.

De mainport versterken vraagt om een innovatieslag ten behoeve van een duurzame groei voor de Nederlandse economie. De Havenvisie 2030 schetst de contouren en geeft richting. De mainport staat voor haar grootste transitieopgave tot nu toe ten gevolge van noodzakelijke energietransitie, grondstoffenschaarste en klimaatverandering. In Rotterdam zit een krachtige concentratie van economische (top)sectoren, op het gebied van (duurzame) energie, water, logistiek en chemie die samen komen in het haven-industrieel gebied en de Clean Tech Delta. Er is een grote groep goed opgeleide arbeidskrachten nodig voor de extra werkgelegenheid in de innovatie/groeisectoren én de grote vervangingsvraag in het haven-industrieel complex door de pensionering van de babyboomers. Dit potentieel aan arbeidskrachten is aanwezig op Zuid. Het is daarom essentieel om deze mensen goed op te leiden. Alle talenten moeten worden ontwikkeld om aan de grote vraag naar arbeidskrachten te kunnen voldoen. Het bedrijfsleven zet zich samen met het onderwijs actief in voor het zodanig opleiden van jongeren zodat zij de juiste kwalificaties bezitten waarna het bedrijfsleven de jongeren van Zuid in dienst neemt. Daarbij is het essentieel om op Zuid het juiste vestigingsklimaat te creëren waar die arbeidskrachten van de toekomst kunnen wonen en blijven. Zij ontwikkelen zich qua werk en opleiding en daarbij maken ze ook een wooncarrière op Zuid. Daar staan duurzame woningen voor alle inkomensgroepen.

Met relatief bescheiden investeringen kan het stedelijk gebied op Zuid eigen drijvend vermogen krijgen. Nu niets doen, betekent blijvend welvaartsverlies, bijvoorbeeld door het wegtrekken van bedrijven die nu omzet mislopen door een tekort aan arbeidskrachten. Zuid is het enige deel van de Randstad waar nog echt grootschalige economische en ruimtelijke ontwikkeling mogelijk is, door het ontwikkelen van het nu nog beschikbare arbeidspotentieel en het ontwikkelen van de beschikbare ruimte midden in stedelijk gebied, in de metropoolregio Rotterdam-Den Haag, dichtbij de haven, het Westland en de Rijn/Schelde Delta en op de lijn Amsterdam-Antwerpen-Parijs. Op Zuid komen mensen, ruimte en sterke sectoren samen (haven/techniek maar ook de zorg). Innovatie zet Zuid in beweging, met kenniscentra met internationale allure, een voorzieningenniveau dat daarbij past en met landmarks die het gebied op de (wereld)kaart zetten, kortom een world city bij een world port.

Voor het vermarkten van de in de regio aanwezig innovatieve kennis (TU Delft, Erasmus Universiteit) naar daadwerkelijke realisatie is de ruimte en het arbeidspotentieel van Zuid beschikbaar en ook nodig. Het betreft een groot potentieel arbeidskrachten, juist ook voor het niveau midtech, zorg en vakmanschap (200.000 inwoners, 55.000 jongeren). Daarnaast is er letterlijk de ruimte voor nieuwe bedrijvigheid en woningen, waarmee substantiële waardecreatie mogelijk is.

Steden als New York, Londen en Hamburg laten zien dat voor succesvolle ontwikkeling een clustering van werk en kennis nodig is en dat gezorgd moet worden voor verbindingen en bereikbaarheid. Leren, werken en wonen komen dan ook fysiek samen op één plek. Als we economische brandpunten ontwikkelen, elk met een eigen identiteit (sport, techniek, zorg, etc), zorgt elk brandpunt voor een olievlekwerking, een spin off, waarmee het hele gebied bereikt wordt. Concreet gaat het op Zuid om Stadshavens, Hart van Zuid, Stadionpark en de Zorgboulevard. Brandpunten ontwikkelen en met elkaar verbinden en aanvullen met nieuwe woonmilieus is de kern van het ontwikkel- en investeringsperspectief, juist ook voor investeringen van het bedrijfsleven. Een OV Zuidtangent is dan nodig voor het ontsluiten en verbinden van de sociaal-economische structuur als onderdeel van de grotere bereikbaarheidsontwikkeling in de regio.

De stip op de horizon: Zuid 2030 - Zuid Werkt!

Als we erin slagen om maximaal te profiteren van de kansen en mogelijkheden die binnen het bereik liggen, dan is Zuid in 2030 een totaal ander gebied. Hieronder een schets, een wensdroom, natuurlijk, maar wel een realistisch wensbeeld als we echt willen!

Jong Zuid biedt elke dag nieuwe kansen. Bewoners pakken die kansen

In Rotterdam Zuid adem je ontwikkeling en ontplooiing. Van bewoners, van ondernemers, van docenten en andere professionals, van het straatbeeld. Je ervaart dat hier wordt samengewerkt aan de toekomst. Dat hier wordt gebouwd. Letterlijk maar ook in sociaal en cultureel opzicht. In de Zuid kun je gezond opgroeien want alle wijken bieden een veilige en vertrouwde basis. De verschillen tussen wijken en het gevarieerde woonaanbod met duurzame woningen voor alle inkomensgroepen maken Zuid gewild bij de huidige en bij nieuwe bewoners. De samenleving van Zuid is in balans. Als je op Zuid bent opgegroeid, wil je er blijven. Of je wilt er terugkomen.

Jong Zuid ontwikkelt het talent

Jong Zuid investeert in jongeren en volwassenen. En Rotterdammers investeren hier in zichzelf en in elkaar. In opvoeden, leren, scholen en bijscholen. Op school bereid je je voor op een volwaardige bijdrage aan de samenleving. Je maakt er je toekomst. De ouders van Zuid zijn er voor hun kinderen, ze voeden op en brengen normen over. De scholen op Zuid zijn top en een voorbeeld voor scholen elders in Europa. Jongeren krijgen er de instrumenten in handen om zelf hun toekomst vorm te geven in de economische sectoren (techniek en zorg) die Zuid kenmerken. Op Rotterdam Zuid is niet meedoen geen optie. Zuid is streng voor degenen die hun talenten onvoldoende ontplooiën en trots op de toptalenten die zich op Zuid ontwikkelen.

Jong Zuid staat voor creativiteit, innovatie, ondernemerschap, kunde met kennis

Zuid is het productiehart van de Zuidvleugel van de Randstad. Zuid doet mee in de economie van de regio en zorgt zo dat de regio Rotterdam volop meedoet in de wereldwijde concurrentieslag in de 21ste eeuw. Nieuwe trends op het gebied van zorg en techniek worden hier uitgevonden en direct in praktijk gebracht. Zuid telt vele jonge ondernemers. De condities zijn er volop. Zuid heeft optimale vestigingsvoorwaarden en een minimale regeldruk. Iedereen in Rotterdam Zuid is in beweging. Letterlijk doordat de verbeterde bereikbaarheid bewoners, werk, onderwijs en vrije tijd verbindt. Maar ook figuurlijk. Het haven- en industrieel complex is de solide motor en wordt elke dag slimmer. De concentratiepunten voor zorg en techniek spreken internationaal tot de verbeelding. Duurzaam hergebruik van materialen en ondernemersinitiatieven in de wijk zorgen voor kleinschalige (nieuwe) bedrijvigheid in de wijken. Samen leveren ze werkgelegenheid op alle niveaus. Werk trekt.

De kracht van Jong Zuid zit in de verbinding

De structurele samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven, zorginstellingen, woningcorporaties en een compacte en slagvaardige overheid is kenmerkend voor Rotterdam Zuid. In wisselwerking met elkaar spelen ze succesvol in op actuele ontwikkelingen en wensen van de bewoners op Zuid. Nu en straks. De maatschappelijke partners versterken elkaar en houden langdurig vast aan hun gezamenlijke doelen. Zo ontwikkelt Rotterdam Zuid zich tot een actief en attractief stadsdeel.

Ons motto: geen potentieel onbenut laten, samen aan kansen werken, doorpakken en langjarig vasthouden. Dan is Zuid over 20 jaar een stadsdeel waar mensen hoger opgeleid zijn dan nu, meer mensen hun eigen brood verdienen dan nu, meer mensen met een midden/hoger inkomen een huis kopen dan nu, meer ondernemers zich graag vestigen dan nu. Kortom, een stuk van de stad waar de samenleving weer als een samenleving werkt, ook zonder dat de overheid telkens weer te hulp moet schieten.

De bewoners als uitgangspunt

Met dit nationaal programma wordt zichtbaar dat dit deel van de Randstad de komende decennia een enorme ontwikkeling gaat doormaken. Dat betekent veel voor de huidige en toekomstige bewoners van Zuid. Zij zijn uiteindelijk de motoren van de ontwikkelingen en als het nationale programma straks in uitvoering komt is ook de vraag hoe zij zich zelf in die positie brengen. Rotterdam Zuid heeft unieke eigenschappen, en die willen we benutten. Natuurlijk staat een deel van de huidige bewoners van Zuid in hun maatschappelijke positie en gedrag ver af van de samenleving. Dat heeft negatieve kanten (onveiligheid, werkloosheid, ongezondheid, etc.), die we in dit stuk duidelijk adresseren. De bewoners worden geholpen (onderwijs, arbeid, etc.) om zich te ontwikkelen en worden waar nodig dwingend aangesproken, bijvoorbeeld in de ontwikkeling van 'soft skills'. Dat is echter maar de helft van het verhaal. De andere helft is, dat Zuid zijn eigen kracht heeft. De jonge bevolking heeft een mix van achtergronden en weet zich succesvol op terreinen waar overheden en instellingen gemakkelijk overheen kijken. Onderliggend aan alle doorbraken en maatregelen liggen activiteiten van de bewoners van Zuid zelf. Meedoen is sowieso kenmerkend voor de bewoners op Zuid, die zelf vormgeven aan hun eigen leven en hun leefomgeving. Dat geeft kracht aan Zuid. En is een goede basis wanneer de samenstelling van de bewoners de komende decennia zal veranderen. Doordat bewoners zichzelf ontwikkelen en doordat Zuid aantrekkelijk wordt voor hoger opgeleiden en hogere inkomens van buiten. Het is belangrijk om die kracht te (h)erkennen en te versterken. In de uitvoeringsfase zal per wijk een uitvoeringsplan komen. Daarin wordt het DNA van de wijk opgezocht en benut om zoveel mogelijk kracht te ontwikkelen, samen met alle maatregelen die bedrijven, instellingen en de overheid gaan nemen. Het programma zoekt de energie van Zuid in de wijken, op straat, bij bewonersinitiatieven en in de digitale wereld. Een deel van die aansluiting wordt gezocht via de bewonersadviesraad, die nadrukkelijk gevraagd wordt om zichzelf te blijven ontwikkelen als meewerkend voorman in de ontwikkelingen. Die rol van meewerkend voorman staat symbool toekomstig Zuid. Eigen initiatieven nemen en verder brengen, en daarnaast kritisch meedenken. Dat is de wijze waarop Zuiderlingen meedoen aan het programma.

4. Doelen en doorbraken

Vanuit de historie en de context (het DNA van Zuid), de belangrijkste trends en kansen én onze gezamenlijke ambitie voor Zuid hebben we onze doelen gesteld:

- 1. Alle jongeren kwalificeren zich op een zo hoog mogelijk niveau, minimaal startkwalificatie, en stromen door naar bestaande en nieuwe banen.**
- 2. Iedereen op Zuid is aan het werk en bouwt aan zijn toekomst.**
- 3. Iedereen wil op Zuid (blijven) wonen. Op Rotterdam Zuid wil je terug komen.**

Wanneer zijn we tevreden? We willen dat Zuid gaat excelleren. Zuid loopt nu nog erg achter bij Rotterdam en zeker bij de G4. Die achterstand moet worden opgeheven. We hebben een richtpunt nodig en daarom kiezen we ervoor dat Zuid op hetzelfde niveau scoort als het gemiddelde van de G4. We verwachten 20 jaar nodig te hebben en daarom is 2030 ons richtpunt. Als tussenstap daar naar toe hanteren we het perspectief dat Zuid in 2020 het gemiddelde niveau van Rotterdam haalt. Het behalen van de doelstellingen voor Rotterdam Zuid is ook nodig om de doelstellingen van het rijk op de onderwerpen van dit programma op nationaal niveau te realiseren.

Deze doelen zullen voor het einde van 2011 SMART vertaald worden in herkenbare en veelzeggende indicatoren (zoals CITO score, startkwalificaties, arbeidsparticipatie, inkomen, WOZ waarde en selectieve migratie). In 4 jaarlijkse termijnen worden de stappen per wijk uiteengezet. Er worden uitvoeringsprogramma's gemaakt met scherp geformuleerde targets. Daarin worden ook huidige targets uit het collegewerkprogramma ondergebracht, waaronder het target voor het terugbrengen van de selectieve migratie (minder gezinnen, hoger opgeleiden en hogere inkomens uit de verhuisstroom uit Zuid).

Om vanuit de huidige situatie de ambities en de doelen te realiseren is een kwaliteitssprong nodig. Deze kwaliteitssprong vraagt om systeemdoorbraken. Er wordt, conform het advies van de commissie Deetman/Mans, ingezet op de pijlers talentontwikkeling, economie en fysieke kwaliteitsverbetering. Het gaat om een samenhangende aanpak en daarom zijn juist de kansrijke verbindingen tussen deze pijlers de doorbraken voor Zuid. Werk staat centraal. Daarom moeten er meer banen komen op Zuid, moeten meer banen (ook fysiek) bereikbaar worden en moeten meer bewoners van Zuid aan het werk. Hiervoor is het nodig dat huidige en toekomstige bewoners goed worden opgeleid voor banen in de kansrijke sectoren. Het is essentieel hen te binden door een aantrekkelijk en gedifferentieerd woonklimaat. Daardoor kan de negatieve waardeontwikkeling en selectieve migratie doorbroken worden. De banen, de bewoners en de omgeving moeten letterlijk met elkaar verbonden worden door het versterken van de bereikbaarheid als cruciale vestigingsvoorwaarde. Deze centrale strategie loopt als een rode draad door alle pijlers.

Hierna wordt per pijler, talentontwikkeling, economie & arbeidsmarkt en fysieke kwaliteitsverbetering, neergezet wat de strategie en de doorbraken zijn en welke inzet gemeente, partners en rijk gaan leveren. Het gaat om het in beweging brengen van de kwaliteitssprong. Deze start laat zien dat het ons ernst is met de aanpak van Zuid. Maar we weten ook dat we het hiermee niet redden. Daarvoor is ook meer structurele inzet nodig.

De pijlers worden hier kort beschreven, maar zijn al verder uitgewerkt. Deze uitwerkingen zijn opgenomen in de bij dit programma behorende notitie over de drie pijlers.

5. Talentontwikkeling

Gebiedsontwikkeling begint met talentontwikkeling. Zuid heeft veel jong talent, maar blijft sterk achter in het ontwikkelen hiervan. De achterstanden, met name in de zeven focuswijken, zijn hardnekkig. Veel jongeren groeien op in ongunstige omstandigheden, te weinig van hen weten hieraan te ontsnappen door het afronden van een goede opleiding en het vinden van een baan met carrièreperspectief.

De jongeren van Zuid vormen een kwalitatief én kwantitatief groot arbeidspotentieel dat nodig is om de economie van Rotterdam en de regio te versterken. Zij kunnen hun talenten verder en gericht ontwikkelen en benutten. Het voor Rotterdam zo kenmerkende vakmanschap moet daartoe een nieuw profiel krijgen. Door op Zuid massief te investeren in het algemene opleidingsniveau, het behalen van relevante startkwalificaties en 'social skills' worden de bewoners van Zuid voorbereid op de groeiende vraag naar goed opgeleid personeel. De aansluiting op de arbeidsmarkt wordt versterkt door meer op te leiden voor banen in de sectoren techniek en zorg.

We willen in minder dan tien jaar op Zuid de leerprestaties gelijk trekken met de rest van Rotterdam. Om succesvol te zijn vergt de aanpak zeer hoge ambities: bij leerlingen zelf, bij hun ouders en bij de professionals. Hoe hoger de ambities des te hoger de prestaties. Om dit te bereiken vergroten het rijk en de gemeente hun investeringen voor Zuid. Met dien verstande dat, omdat de investeringen zich met name richten op het primair en voortgezet onderwijs, de effecten daarvan pas over 12 jaar over de volle breedte merkbaar zullen zijn. Voor het op korte termijn al verhogen van de leerprestaties van de huidige generatie leerlingen in het mbo is het vereist te investeren in extra leertijd net als in het primair en voortgezet onderwijs. Voor het mbo is hiervoor landelijk nieuw beleid en regelgeving vanaf schooljaar 2013-2014 in voorbereiding.

Strategie

Onder talentontwikkeling werken we aan twee doorbraken/sporen:

- 1. Beter Presteren. Op Zuid wordt dit programma verder vormgegeven met het ambitieuze concept van de Children's Zone, een zone met excellent onderwijs.**
- 2. Aanval op de uitval. Op Zuid wordt in dit programma speciaal ingezet op vakmanschap met doorgaande leerlijnen, vooral in de techniek en de zorg, en meer aandacht voor leren in de praktijk, stages en ondernemerschap.**

Spoor 1: Beter Presteren, dat op Zuid wordt vormgegeven met de Children's Zone

In New York heeft de Harlem Children's Zone bewezen dat scholen in een achterstandswijk bovengemiddeld kunnen presteren als zij kiezen voor een ambitieuze aanpak voor leerlingen en hun ouders. De aanpak kenmerkt zich door scholen met een sterk en gemotiveerd docententeam, uitbreiding van de leertijd, doorgaande leerlijnen van voorschool tot hoger onderwijs, effectieve samenwerking met jeugd- en gezinsondersteuning en een intensieve betrokkenheid van ouders. Kinderen gaan al op twee- of driejarige leeftijd naar de voorschool, die verbonden is aan het reguliere basisonderwijs (de Nulgroep).

Deze ambitieuze en integrale aanpak van de Children's Zone wordt het onderscheidende concept voor Zuid, met nadruk op de zeven focuswijken. In de Children's Zone krijgen talentvolle leerlingen de mogelijkheden om hun leerprestaties te verhogen, met nadruk op de basisvakken taal en rekenen/wiskunde. In elk van de zeven focuswijken wordt een Children Zone ingericht.

In 2014 is het volgende gerealiseerd:

- Alle 70 VVE groepen in de zeven wijken worden omgezet tot een Nulgroep: 5 dagdelen per week, hoger opgeleide peuterleidsters, ouderprogramma en doorgaande leerlijn onder regime van de basisschool. Hierbij wordt gestreefd naar een opbrengstgerichte aanpak van de vroeg- en voorschoolse educatie.
- 6000 leerlingen van voldoende functionerende basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs in de zeven focuswijken krijgen 10 uur extra onderwijs per week, flexibel in te zetten in de verlengde leerdag, in het weekend of tijdens de vakanties. Daarmee krijgen deze leerlingen een 36-urige schoolweek¹.

Om toptalenten betere kansen te bieden, bundelen de onderwijsinstellingen op Zuid daarnaast hun krachten om twee topinstituten op te richten: een Technasium en een Chinasium of een internationaal gerenommeerd tweetalig lyceum dat is gericht op ondernemerschap en internationale handel. Deze scholen worden de spil van doorlopende leerlijnen vanaf basisschool tot universiteit.

Spoor 2: Aanval op de uitval, met speciale inzet op vakmanschap

Vakmanschap heeft de toekomst. Iedereen met een opleiding in de techniek of zorg en de juiste werkhouding, heeft feitelijk al een baangarantie. De belangstelling voor deze opleidingen is nu te gering om aan de toekomstige vraag te voldoen. Wij willen de jeugd laten zien dat werken in deze sectoren leuk is en veel kansen biedt. Vakmanschap moet aantrekkelijker worden, op alle niveaus.

Met het programma Aanval op Uitval zetten scholen, rijk en gemeente zich in voor afgewogen en gemotiveerde studiekeuzes, een betere doorstroom van vmbo'ers naar het mbo, zorg voor leerlingen, werk-, wijk- en vakscholen en een stringente aanpak van schoolverzuim, ook boven de 18 jaar. De ontwikkeling van de benodigde 'soft skills' maakt een integraal onderdeel uit van de opleiding. Leerlingen en hun ouders worden hierop aangesproken.

Om te bevorderen dat meer jongeren –gekwaliceerd- aan de slag gaan in de zorg en de techniek (de speerpunten van het Rotterdamse arbeidsmarktbeleid) wordt extra geïnvesteerd in een meerjarig programma loopbaanoriëntatie, met doorlopende leerlijnen van primair onderwijs naar mbo/hbo gericht op Vakmanschap. In het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs krijgt het concept vakmanschap een meer geprofileerde plek in het curriculum. De beste leerschool is de praktijk en daarom wordt extra ingezet op stages en de beroepspraktijkvorming in voortgezet onderwijs en mbo. Deze aanpak draagt ook bij aan een reductie van voortijdige uitval. Het ministerie van OCW, de gemeente en het onderwijs maken afspraken over de invulling van deze aanpak en over de te realiseren prestaties.

Ook komen er in Rotterdam 350 plekken voor de wijk scholen. Hier worden uitgevallen leerlingen weer gemotiveerd en toegerust om verder te leren of door te stromen naar werk. Financiering vindt plaats door een structurele bijdrage van € 2 miljoen per jaar van het ministerie VWS en € 1,9 miljoen van de gemeente. Daarmee realiseren we in Rotterdam 350 plaatsen, waarvan 250 op Zuid.

Inzet gemeente en partners (i.h.b. de schoolbesturen)

- Ontwikkeling en uitvoering Children's Zone: o.a. Nulgroepen en 10 uur meer leertijd in primair en voortgezet onderwijs
- Uitvoeren van een professionaliseringsprogramma voor zittende docenten
- Ontwikkeling van een beroepsprofiel voor Rotterdamse docenten
- Realiseren van huisvesting voor nieuwe docenten door corporaties
- Intensivering van ouderbetrokkenheid, opvoedingsondersteuning en taalprogramma's voor ouders
- Herschikking van de gelden op de terreinen zorg en welzijn: pilots op Zuid
- Realiseren van twee topinstituten: bijvoorbeeld Technasium of Chinasium met als belangrijke component internationale handel
- 100% verzuimaanpak op alle scholen en Leerplicht Plus met voorrang uitgevoerd op Zuid
- Ontwikkeling werk-, wijk- en vakscholen door Rotterdams Offensief
- Zuidbreed mentorprogramma voor leerlingen die vanuit thuis weinig steun ontvangen
- Ontwikkeling Leerbedrijf Stadionpark door scholen, bedrijfsleven en gemeente
- Uitvoering van het programma loopbaanoriëntatie van basisonderwijs tot en met mbo.

Inzet gemeente en Rijk

De gemeente Rotterdam en het Rijk investeren gezamenlijk een extra bedrag oplopend tot € 30 miljoen per jaar voor talentontwikkeling van Rotterdamse leerlingen. Dit is bovenop de reeds bestaande inzet uit het budget Onderwijs Achterstanden Beleid (€ 37 miljoen) van het Rijk en de middelen van de gemeente (€ 36 miljoen). Van deze € 30 miljoen komt jaarlijks een bedrag oplopend tot bijna € 18 miljoen beschikbaar voor de pijler Talentontwikkeling van de Kwaliteitsprong op Zuid.

---

1. Deze afspraken over VVE schakelklassen en zomerscholen zullen onderdeel uitmaken van het convenant tussen Rijk en G4, inclusief de systematiek van indicatoren die daarvoor nog in ontwikkeling is.

Daarnaast deelt het Rotterdamse onderwijs in de investeringen uit het Regeerakkoord op het terrein van onderwijs, zoals voortijdig schoolverlaten, prestatiebeloning, professionalisering van het onderwijspersoneel en kwaliteitsverbetering in het mbo. Het Rotterdamse aandeel uit die investeringen komt ook ten goede aan de zeven focuswijken. Het bedrag van circa € 18 miljoen voor de zeven focuswijken wordt als volgt ingezet:

		totaal	R'dam	Rijk
Groepen Nul	70 groepen	2.100	350	1.750
Extra leertijd PO/VO	10 uur/week voor 6.000 II	10.500	6.000	4.500
Wijkscholen	250 plaatsen	3.150	1.900	2.000 ²
Loopbaanoriëntatie	Zorg en Techniek	1.400	700	700
		17.900	8.950	8.950

Overige afspraken

- Het ministerie van OCW en Rotterdam overleggen over de vraag hoe Rotterdam Zuid effectief kan profiteren van de regeling experimenten prestatiebeloning voor het onderwijs. Deze experimenten zijn gericht op teambeloningen voor schoolteams die erin slagen hun onderwijsresultaten substantieel te verbeteren. Alle scholen in Rotterdam staan hiervoor open.
- De ministeries van OCW en VWS en Rotterdam zetten gezamenlijk in op een koploperpositie voor Rotterdam in de integrale aanpak van jeugdzorg en passend onderwijs.
- De ministeries van OCW en VWS ondersteunen de ontwikkeling van het concept van de Children's Zone. De ministeries van OCW en VWS onderzoeken samen met Rotterdam de ontwikkeling en vormgeving van de Children's Zone.
- Onderzoek leert dat er beperkt mogelijkheden zijn tot dwang om deel te nemen aan de voorschoolse educatie. Er zullen in het G4 convenant afspraken worden gemaakt over pilots op het gebied van dwang.
- Het ministerie van OCW en Rotterdam starten bij zes scholen op Zuid 'pilots leerwinst toegevoegde waarde'. Deze dienen om te onderzoeken hoe de toegevoegde waarde van onderwijs kan worden bepaald.
- Het ministerie van OCW en Rotterdam inventariseren de mogelijkheden om verbeteringen aan te brengen in regelgeving, administratieve last en toezicht
- Het ministerie van OCW ondersteunt via de mogelijkheid van VM2 trajecten de ontwikkeling van doorlopende leerlijnen op het terrein van zorg en techniek.
- Door het samenvoegen van twee regelingen op VSV terrein vindt een relevante vermindering van administratieve last plaats.
- Door het schorsen of stopzetten van studiefinanciering bij langdurig ongeoorloofd verzuim kan lik op stuk-beleid gevoerd worden bij de aanpak van verzuim. Rotterdam maakt gebruik van de mogelijkheden van een landelijke pilot, waarbij mbo-instellingen gefaciliteerd worden bij het uitvoeren van de huidige regelgeving.
- De intensivering uit het regeerakkoord 'kwaliteitsverbetering MBO' wordt onder andere besteed aan entreeopleidingen. Deze omvatten alle huidige niveau-1-opleidingen in het mbo. Ze kennen een intensiever onderwijsprogramma en een substantieel betere bekostiging dan de huidige assistent-opleidingen. Omdat in Rotterdam de niveau-1-opleidingen veel deelnemers tellen, zeker ook veel deelnemers uit Zuid, zullen de Rotterdamse instellingen in een betere uitgangspositie komen bij het verzorgen van de entreeopleidingen dan nu het geval is.

2. € 2 miljoen betreft structurele inzet

6. Economie & arbeidsmarkt

De ontwikkeling in de richting van een nieuwe, duurzame economie biedt een unieke kans om de van oudsher symbiotische relatie tussen de stad en de haven te herstellen en een kansrijk perspectief voor Zuid in de 21e eeuw te bieden. De midtech (industriële, maritieme en bouw-technische constructie-, installatie en onderhoudstechniek) speelt een sleutelrol in de mainport, in energiebeleid, klimaat en duurzaamheid en laat de komende jaren een sterke groei zien. Bij behoud van het wereldmarktaandeel groeit midtech de komende jaren met 50-100%. Op termijn kan dit cluster naar verwachting ca. 20.000 extra banen opleveren. Bovendien is er een forse vervangingsvraag door uitstroom van oudere werknemers. Eenzelfde tendens is zichtbaar in de medische sector: life sciences, medische technologie en zorginnovatie. De medische- en zorgbedrijven vormen qua werkgelegenheid de grootste stedelijke economische sector met ruim 60.000 banen en is met een verwachte groei van ca. 10.000 banen tot 2015 een grote banenmotor. In dit perspectief wordt de sociaal-economische opgave van Zuid gekoppeld aan de ruimtelijke opgave. De aanpak is vierledig:

1. Investeren in de topsectoren van de regio
2. Ontwikkeling van economische brandpunten gericht op techniek en zorg
3. Benutten van het arbeidspotentieel op Zuid
4. Stimuleren van ondernemerschap op Zuid

Spoor 1: Investeren in de topsectoren van de regio

De aanwezigheid van de topsectoren energie, chemie, logistiek, water en creatief op en rond Zuid en de grote potentie van Rotterdam Zuid als leverancier van arbeidspotentieel moeten onderling worden verbonden. Het nationaal programma Kwaliteitssprong Zuid kan een belangrijke bijdrage leveren aan de concretisering van het topsectorenbeleid. De verbinding tussen onderwijs, arbeidsmarkt en ondernemerschap staat hierbij centraal. Deze verbinding krijgt onder meer vorm door economische brandpunten te ontwikkelen op het terrein van zorg en techniek, door de gerichte inzet van gebiedsontwikkelingen als Stadshavens en door het opzetten van leerwerkbedrijven.

In het clean tech cluster en het medisch cluster zijn op regionale schaal krachtige allianties gesloten in de vorm van de Clean Tech Delta en de Medical Delta. Hierin hebben bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid zich langjarig verbonden aan een innovatie-agenda gericht op kennisontwikkeling, product-ontwikkeling én (internationale) vermarkting. Met Stadshavens beschikt de regio over een uniek ontwikkelgebied van 1600 ha. in de nabijheid in het stedelijke centrum, waarin deze nieuwe clusters zich kunnen vestigen en groeien. Met Rotterdam Zuid beschikt de regio over een stadsdeel met een omvangrijk arbeidspotentieel, dat kan en móet worden aangeboord om de extra baanopeningen (alsmede de vervangingsvraag) in de havenindustrie, de midtech én de zorg op m.n. het midden en lagere niveau in te vullen. De topsectoren in de regio hebben hiermee zowel de ruimtelijke als sociaal-economische condities om zich te versterken en de concurrentiepositie van de Mainport te behouden.

Spoor 2: Ontwikkeling van economische brandpunten gericht op de groeisectoren techniek en zorg

De sociaal-economische ontwikkeling van Zuid wordt optimaal gefaciliteerd door een ruimtelijke strategie, waarmee de relaties tussen de regionale bedrijvigheid en de bewoners op Zuid worden verstevigd. Door te focussen op een beperkt aantal brandpunten worden investeringen geconcentreerd en wordt de impact vergroot. Bij de vestiging van bedrijvigheid is de bereikbaarheid van essentieel belang. De economische brandpunten anticiperen op het lange termijn perspectief van het IC-station en de OV-tangentverbinding. De ontwikkellocaties liggen aan de toekomstige (metro)stations op het toekomstige tracé. De brandpunten zijn daarmee te beschouwen als aanloopinvesteringen en bieden de markt een lange termijn perspectief van forse waardestijging en rendement. Hiertoe wordt een Revolving Fund opgericht. De RDM campus, Hart van Zuid, het Stadionpark en de voormalige RET remise zijn voorbeelden van deze brandpunten. De netwerkversterkende maatregelen in het OV die we de komende periode inzetten leiden al tot een verbetering van de bereikbaarheid waardoor de economische brandpunten zich verder kunnen ontwikkelen. Zo zorgen bijvoorbeeld de investeringen in het OV over water met de juiste kwaliteit en een goede dienstregeling voor een impuls in de RDM campus.

Spoor 3. Benutten van het arbeidspotentieel op Zuid

De vraag naar gekwalificeerde arbeidskrachten staat centraal. Vooral in de sectoren zorg en techniek, omdat daar nu en op de langere termijn volop werk is te vinden, zowel op Zuid als in de regio. Uiteraard intensificeert de gemeente ook de afspraken met werkgevers in het Westland. Zeker nu alleen nog in uitzonderingsgevallen tewerkstellingsvergunningen aan arbeidsmigranten worden verstrekt voor seizoensarbeid in de land- en tuinbouw. Dit biedt baanopeningen, zeker ook voor werkzoekenden uit Rotterdam (Zuid). Op basis daarvan wordt in Rotterdam (Zuid) gekeken welke SoZaWe-klienten daarvoor in aanmerking komen. We zetten maximaal in op de match tussen onze werkzoekenden en het Westland. Op korte en lange termijn moet het arbeidspotentieel van Rotterdam Zuid geheel worden benut om te kunnen voorzien in de stijgende vraag naar gekwalificeerde arbeid. Er komt een samenwerkingsverband van bedrijfsleven, kennisinstellingen en arbeidsmarktpartijen onder de noemer **Alliantie Zuid Werkt!**, om grote groepen uitkeringsgerechtigden te trainen, te begeleiden en te laten instromen op de arbeidsmarkt. De Alliantie baseert zich op de arbeidsbehoefte van werkgevers en maakt een pakket van begeleiding & coaching (door werknemers), faciliteren van ruimte & materiaal, input bedrijfsleven in curriculum-ontwikkeling, praktijklessen. Deelname aan dit traject is niet vrijblijvend; afwijzing van het aanbod heeft gevolgen voor de uitkering. Daar tegenover staat dat bij het succesvol doorlopen van deze trajecten een baangarantie wordt geboden.

Iemand met de juiste (start)kwalificaties kan rekenen op die garantie, zonder voorbehoud van achtergrond of kleur.

Werk is de centrale motor waardoor mensen zich kunnen ontwikkelen en waardoor zij door zelf in hun inkomen te voorzien eigen verantwoordelijkheid nemen. Problematische schulden belemmeren Rotterdammers aan de samenleving deel te nemen. Er wordt ingezet op preventie, met name gericht op jongeren, vroegsignalering en samenwerking met ketenpartners (zoals maatschappelijk werk, welzijnswerk, zorgverzekeraars, woningcorporaties en het onderwijs). Sinds juli van 2011 wordt integraal gewerkt aan de aanpak van schulden. De betekent dat de Kredietbank Rotterdam verantwoordelijk is voor het beheersbaar maken van de schulden (dienstverlening) en het maatschappelijk werk voor het veranderen van het gedrag (hulpverlening), waardoor de schulden zijn ontstaan. Door de samenwerking met schuldeisers te verbeteren worden onnodige incassokosten voorkomen.

Spoor 4. Stimuleren van ondernemerschap in de wijk

Rotterdam Zuid biedt nog onvoldoende mogelijkheden voor startende en groeiende bedrijven om zich te vestigen in de wijk. In de oude stadswijken is een overaanbod aan detailhandel van beperkte kwaliteit en met beperkt investeringsvermogen. Hierdoor heeft de wijk economie veelal een armoedige uitstraling met relatief veel leegstand. Dat draagt niet bij aan de beoogde leefbaarheid van de wijken. Door meer bedrijvigheid in de wijken mogelijk te maken, vooral op het gebied van zorg en techniek, wordt de wijk levendig, de economie zichtbaar en wordt meer werkgelegenheid geschapen. Voor het stimuleren van ondernemerschap worden de ervaringen van de kanszones verder doorgezet onder de noemer Ondernemerszone.

Inzet voor het nationaal programma Kwaliteitsprong Zuid

Inzet gemeente:

- De gemeente committeert zich aan het topsectorenbeleid en werkt de concrete inzet in samenwerking met EL&I verder uit.
- Investeren in Clean Tech Delta (CTD) en Medical Delta (MD) netwerken en realiseren van projecten gericht op innovatieve business ontwikkeling
- (Gefaseerd) uitvoeren van de plannen voor VIP gebieden: Stadshavens, Hart van Zuid en Stadionpark, en ontwikkeling economische brandpunten (RET-remise, Zorgboulevard, Zuiderziekenhuis, Vakwerf Feijenoord, etc.), incl. een innovatief financieel-juridisch instrumentarium → oprichten Revolving Fund
- Versnellen van het bestaande gemeentelijk economisch ontwikkelprogramma 'economische ontwikkeling Rotterdamse gezondheidszorg' met inzet op biomedische R&D, E-health & domotica en zorginnovatie

- Opstellen en inrichten van een gemeentelijk economisch ontwikkelprogramma 'techniek' (analyse sterke deelsectoren en perspectieven, stimuleren ondernemerschap, arbeidsmarkttopgave en businesscases)
- Instellen Alliantie Zuid Werkt! (marktpartijen, Arbeidsmarktmeester, Roteb, Daad, Werkpleinen (UWV/SoZaWe), opleidingsinstituten, gemeente, convenantpartners, e.a.). Doel is om het veld van kansrijk werk, mogelijkheden voor leer-/werktrajecten en bestaande initiatieven in beeld te brengen en beperkende regelgeving te benoemen en op te lossen.
- Stimuleren van wijkwerkbedrijven als alternatieven voor reguliere re-integratie, met tegenprestatie voor WWB-gerechtigden, w.o optimale benutting ROTEB werkplaatsen.
- Beheer en onderhoud van het gemeentelijke vastgoed inzetten als werk/leer/activerings-instrument voor jongeren en werkzoekenden (businesscase BOP SKB).
- Uitbouwen van Ondernemershuis Zuid mét de betrokken partners (gemeente, banken, intermediairs, kennisinstellingen).

Inzet partners:

- Het bedrijfsleven verenigd in Stichting Ik zit op Zuid (waaronder Aafje, Argos Oil, Blauwhoed, Dura Vermeer, MNO Vervat, OVG, Rabobank, etc.) gaat actief participeren in de ontwikkeling van de economische brandpunten. Hiertoe worden vijf businesscases uitgewerkt gericht op de (her)ontwikkeling van (1) gebieden en gebouwen, (2) ontwikkeling, coalities en acquisitie van ondernemingen en (3) uitvoering van programma's.
- Participatie in de Alliantie Zuid Werkt, door bieden van baangaranties voor diegenen die de leerwerk trajecten met goed gevolg hebben doorlopen
- Ondernemers zetten zich gezamenlijk in om het ondernemersklimaat op Zuid te verbeteren via een Incentive programma.
- Kamer van Koophandel werkt mee door inzetten van hun instrumenten voor Zuid waaronder de Economische Effect Rapportage, product ZZP'er in beeld en het ondersteunen van ondernemersverenigingen.

Inzet Rijk:

- In de brief 'Krachtig naar de Top' staat het nieuwe bedrijfslevenbeleid van het Kabinet. Naast generieke maatregelen (waaronder: fiscale aftrek voor investeringen in R&D, betere toegang tot bedrijfsfinanciering voor MKB en verminderdere regeldruk) richt het beleid zich op topsectoren.
- Per topsector is een actieagenda opgesteld die de komende tijd wordt uitgevoerd. Rotterdam Zuid sluit hierop aan. Het ministerie van EL&I denkt actief met de gemeente Rotterdam mee hoe de Kwaliteitssprong Zuid aansluiting krijgt bij instrumenten zoals publiek-private revolving funds, via het Innovatiefonds MKB. Andere onderwerpen zijn de human capital agenda's van de topsectoren en Ondernemerspleinen.
- Er zal in het kader van het topsectorenbeleid bestuurlijk overleg per landsdeel gevoerd worden. Er komen actieagenda's met provincies en de meest betrokken steden. Acties in de topsectoren met betrekking tot Rotterdam-Zuid kunnen in dit bestuurlijk overleg aan de orde komen.
- Het ministerie van EL&I heeft in de Stadshavens (Merwe-Vierhavens, Cool Port en Waalhaven-Oost) en in Nieuw-Reijerwaard geïnvesteerd en stimuleert daarmee de werkgelegenheid.
- De ministerie van BZK ondersteunt de economische brandpunten door het inzetten van een ontwerp-team onder coördinatie van Atelier Rijksbouwmeester.
- Het ministerie van SZW onderzoekt in overleg met de gemeente Rotterdam welke inspanning zij kan leveren in de Alliantie Zuid Werkt. Tevens wordt bezien hoe concretere afspraken kunnen worden gemaakt over toeleiding van werklozen naar banen in de Rotterdamse haven.
- Het ministerie van I&M steunt onverkort Stadshavens als prioritaire gebiedsontwikkeling.
- Het BIRK-project Rotterdam Zuid wordt aangemeld voor decentralisatie. Na decentralisatie heeft de gemeente Rotterdam de vrije beschikking over de eerder door VROM toegezegde middelen.
- Het ministerie van VWS is bereid om samen met de gemeente Rotterdam en andere partijen een verkenning uit te voeren naar een innovatieve proeftuin in de zorgsector.

7. Fysieke kwaliteitsverbetering

De fysieke opgave staat in dienst van de sociale en economische versterking van Rotterdam Zuid. Fysiek ingrijpen is nodig om te zorgen voor het juiste vestigingsklimaat voor bewoners en bedrijven, onder meer omdat een deel van de woningvoorraad niet toekomstbestendig is, er tekorten zijn in het OV en de buitenruimte niet aantrekkelijk is voor bewoners.

Strategie: aanpak in vier sporen

De aanpak van de fysieke kwaliteitsverbetering valt uiteen in vier sporen die nauw met elkaar samenhangen:

1. **Vervanging en verbetering van particulier bezit**
2. **Verbetering, vervanging, toevoeging en beheer van sociaal bezit**
3. **Verbeteren van de bereikbaarheid van en op Zuid**
4. **Versterken van de leefbaarheid en veiligheid**

Spoor 1 en 2: woonmilieus

De woningmarkt in de regio Rotterdam valt te betitelen als imperfect. De woningvoorraad op Zuid kenmerkt zich door lage en dalende WOZ-waarde, een lage druk op de woningmarkt, eenzijdige goedkope en kwetsbare voorraad en een overmaat aan particuliere verhuurders en verouderd particulier bezit. Op Zuid staan ongeveer 105.000 woningen. 1/3 deel hiervan is zo kwetsbaar dat deze woningen moeten worden verbeterd of vervangen om aantrekkelijke woonmilieus te kunnen creëren die de regionale woningmarkt versterken en het juiste vestigingsklimaat bieden voor de (nieuwe) bewoners van Zuid. De nieuwe woningen en woonmilieus zullen passen bij die toekomstige bewoners van Zuid. De bewoners ontwikkelen zich en de samenstelling van de bevolking zal veranderen. Met de juiste banen en het juiste vestigingsklimaat trekken we in de toekomst ook nieuwe kansrijke groepen naar Zuid. Zij werken onder andere in de zorg en in de techniek. Ze blijven zich ontwikkelen in werk en opleiding en vragen daarom ook naar andere woonmilieus dan die er nu zijn. Meer differentiatie, meer middelduur en duur, goede kwaliteit met een aantrekkelijke buitenruimte en dito voorzieningen.

De ambitie en de opgave is fors: we verbeteren of vervangen 1/3 van de woningvoorraad op Zuid in ongeveer 20 jaar (35.000 woningen waarvan ongeveer 12.000 corporatiewoningen en 23.000 particuliere woningen) en de bijbehorende buitenruimte. Hiervoor komen kwalitatief veel betere woningen terug die veel meer differentiatie in de woningvoorraad op Zuid zullen brengen. Berekeningen hebben uitgewezen dat een deel van deze investeringen onrendabel, maar wel noodzakelijk is om tot doorbraken te komen. Rotterdam werkt samen met het Rijk de businesscases verder uit. De aanpak van de woningvoorraad vergt een grote financiële impuls. Een investering die de spankracht van de gemeente en corporaties ter plaatse verre te boven gaat. De dekking van de opgave in de woningvoorraad kan daarom niet alleen uit Rotterdam komen. Bij het maken van afspraken tussen de gemeente Rotterdam en de corporaties in Rotterdam Zuid over de benodigde investeringen kan indien nodig onderbouwd een beroep worden gedaan op regionale steun. De minister van BZK is bereid indien de regionaal werkende corporaties een beroep doen op het Rijk bij een impasse bij investerings-capaciteit en besluitvorming over steun, gebruik te maken van het hem ter beschikking staande instrumentarium.

Het verbeterings- en herstructureringsproces op Zuid moet en gaat naar een kwalitatief hoger tempo. Er is bovendien meer ruimte nodig voor een meer gedifferentieerd woonmilieu. Op langere termijn is het noodzakelijk dat de buurgemeenten en Rotterdam samen de problemen oplossen in de woningmarkt. Nog steeds is er sprake van een disbalans: Rotterdam heeft een overmaat aan goedkope woningen en omliggende gemeenten hebben een sociale voorraad die kleiner is dan de omvang van de doelgroep. Daarnaast zorgt een uitgebreid en concurrerend bouwprogramma in de regiogemeenten ook nog eens voor een grote uitstroom van midden- en hoge inkomens van de stad naar de regiogemeenten.

Een interventie is daarom noodzakelijk. Er zijn bindende afspraken nodig met de regio:

- Een zeer terughoudend bouwprogramma voor de regiogemeenten waar het gaat om de (middel) dure woningen die concurreren met de Kwaliteitssprong Zuid
- Een betere regionale verdeling van de sociale voorraad.

- Afspraken over regionaal huurbeleid en woonruimteverdeling door actief te sturen op woningtoewijzing.

Het Rijk onderschrijft de noodzaak hiervan en steunt Rotterdam hierbij. Daarnaast zal Rotterdam zijn participatie in regionale ontwikkelingen waar nodig heroverwegen.

Het realiseren van nieuwe aantrekkelijke woonmilieus is een manier om sociale stijgers voor Zuid te behouden. De afgelopen jaren is meermalen geconstateerd, dat Zuid een overmaat heeft aan mensen met een lager inkomen, lagere opleiding, mindere gezondheid en minder kansen om zich voluit te ontplooiën. Maar ook, dat veel Rotterdammers op Zuid er wel degelijk in slagen om zich te ontwikkelen. Probleem is echter, dat veel van hen weer wegtrekken en opgevolgd worden door nieuwe instromers aan de onderkant. Naast het ontwikkelen van de mensen op Zuid is het daarom ook van belang om de instroom van kansarmen te beperken en die van kansrijken te vergroten.

Onderdeel van het realiseren van de nieuwe woonmilieus in het huur- en koopsegment is, dat de eenzijdige, goedkope woningvoorraad onttrokken wordt, waardoor de nieuwe instroom van lage inkomens fors beperkt wordt. Ook de afspraken met de regio zijn hierop gericht. Maar deze aanpak vergt een lange adem, zodat in de tussentijd andere maatregelen nodig zijn.

Eind 2011 is een aanpak van deze problematiek voor de 7 wijken van het nationaal programma gerealiseerd. Daarbij wordt o.m. gekeken naar uitbreiding van het aantal voor de Rotterdamwet aangewezen wijken (op dit moment zijn alleen Bloemhof, Carnisse, Hillesluis, Oud Charlois en Tarwewijk aangewezen), naar het geven van voorrang bij het toewijzen van woningen aan mensen uit bepaalde beroepsgroepen en/of een bepaalde opleiding, of het beperken van het aantal BV's per adres. Daarnaast wordt de handhaving op illegale bewoning, overbewoning en illegale arbeid geïntensiveerd, om ook via die weg de instroom te beperken.

Spoor 3: Verbeteren van de bereikbaarheid

Bereikbaarheid is een voorwaarde voor een vitaal Zuid. De Kwaliteitssprong OV op Zuid draagt met kansrijke OV-maatregelen bij om de sociaal-economische positie op korte en lange termijn te verbeteren. De combinatie van een intercitystation Stadionpark op Zuid en een volledige tangent met metrokwaliteit is het langetermijn perspectief dat Zuid de meeste ontwikkelkracht geeft. En zorgt voor de verbetering van de (boven)regionale bereikbaarheid van arbeidsplaatsen op Zuid en meer arbeidsplaatsen binnen bereik voor de inwoners van Zuid. Op korte termijn wordt definitief besloten over de aanloopinvesteringen die al snel het netwerk versterken, waaronder in het OV over water (conform het niveau van de huidige aanbesteding), Stedenbaanstation Stadionpark, fietspont Feijenoord-Kralingen en een bus Zuidplein-Stadionpark-Capelsebrug.

Spoor 4: Versterken van de leefbaarheid en veiligheid

Dit spoor bevat een combinatie aan belangrijke maatregelen. Het gaat om buitenruimte, veiligheid en de VIP gebieden. De buitenruimte wordt verbeterd, met kleine en grote initiatieven, waardoor het gebied aantrekkelijker wordt voor bewoners en bezoekers.

Rotterdam-Zuid moet veilig voor bewoners en ondernemers. Paal en perk moet worden gesteld aan criminaliteit, overlast en geweld in Rotterdam-Zuid. Overlastgevende en criminele jeugdgroepen kunnen rekenen op een stevige, gerichte aanpak. Ook intimidatie, agressie en geweld worden hard aangepakt. Lik-op-stuk en zwaarder straffen waar dat nodig is. Het huidige veiligheidsniveau is het resultaat van de inzet van een stringent integraal veiligheidsbeleid over de afgelopen 10 jaar. Er is de afgelopen jaren veel tot stand gekomen. Ondanks het succes van de veiligheidsaanpak blijven de ontwikkelingen op Rotterdam-Zuid achter. Het rapport Deetman/Mans bevestigt dat het resultaat op Zuid onvoldoende is. De veiligheidsaanpak richt zich op de leefbaarheid en veiligheid in de wijken, met speciale aandacht voor de jeugd. De veiligheidsaanpak loopt langs drie lijnen: gebiedsgerichte, fenomeengerichte en persoonsgerichte aanpak. De drie lijnen grijpen op elkaar in, zijn van invloed op elkaar en kunnen daardoor niet los van elkaar gezien worden. Uiteindelijk moet het aantal veilige wijken in Rotterdam-Zuid stijgen en moeten er minder jongeren in aanraking komen met politie en justitie. Ten slotte wordt ingezet op het positief beïnvloeden van de veiligheidsbeleving en het daarmee samenhangende gedrag van bewoners.

De VIP gebieden zijn bij de pijler economie al beschreven. Stadionpark, Zorgboulevard, Stadshavens en Hart van Zuid zijn de kansrijke gebiedsontwikkelingen die belangrijke maatschappelijke output en effecten genereren maar ook zorgen voor een fysieke verbetering van het gebied. In deze integrale gebiedsontwikkelingen worden de dwarsverbanden door de pijlers letterlijk zichtbaar.

Inzet voor het nationaal programma Kwaliteitsprong Zuid

Inzet gemeente Rotterdam

- Onderschrijven van de ambitie voor de aanpak van 35.000 woningen en de bijbehorende buitenruimte op Zuid. De gemeente organiseert het ruimtelijk proces dat daarvoor nodig is en werkt mee aan de businesscases. De gemeente zet bestaand instrumentarium in en werkt aan nieuw instrumentarium om het verbeteren en samenvoegen van particuliere woningen te stimuleren. De komende jaren heeft de gemeente hiervoor middelen opgenomen in de investeringsplanning.
- Inzet op schoon en heel.
- Met de regiogemeenten bindende afspraken maken over het bouwprogramma, de sociale voorraad en woningtoewijzing/huurbeleid.
- Strenger toezicht en handhaving op panden (leegstand, overlast, illegale bewoning), openbare ruimte en het openbaar vervoer.
- Investeren in een aantrekkelijke buitenruimte.
- Aanpassen huisvestingsverordening zodat het voor bonafide verhuurders mogelijk wordt om niet aan maximaal twee maar aan maximaal 3 individuele personen te verhuren waardoor de financiële investeringskracht van bonafide verhuurders toeneemt.
- Investeren in de VIP gebieden Stadshavens, Hart van Zuid en Stadionpark. De gemeente heeft hiervoor investeringsmiddelen opgenomen in de investeringsplanning.
- Cofinanciering aanloopinvesteringen OV.
- Aanpak jeugdoverlast en redesign van de jeugdketen.
- Het gericht toepassen in de focuswijken in Zuid van de vuistregels voor de effectieve beïnvloeding van veiligheidsbeleving.
- Essentieel is het betrekken van bewoners bij de veiligheidsaanpak, zij weten immers het beste welke problemen er spelen in hun eigen buurt. Om hier concreet invulling aan te geven zal gefaseerd in de focuswijken op Zuid 'Buurt Bestuurt' worden ingevoerd.

Inzet partners (m.n. woningbouwcorporaties)

- Onderschrijven van de ambitie voor de aanpak van 35.000 woningen en de bijbehorende buitenruimte. De corporaties werken de opgave voor hun bezit voor herstructurering en verbetering uit in businesscases, en voeren deze de ontwikkeling van de wijk en markt volgend uit.
- De corporaties voeren een terughoudend verkoopbeleid van huurwoningen door geen huurwoningen te verkopen die onvoldoende toekomstwaarde hebben. De verkoopstrategie mag niet marktversturend werken. Hiermee wordt een inkomensgroep aangetrokken met een gemiddeld inkomen boven de huurtoeslaggrens.
- Commitment bij de particuliere voorraad door inzet van expertise, stimuleren van goed functioneren van VVE's, aanwezigheid en betrokkenheid in de wijken en aanspreekbaarheid bij initiatieven.
- De corporaties investeren in maatschappelijk vastgoed, zoals brede scholen.
- Fysiek en sociaal beheer van de wijken, sturing op gerichte woningtoewijzing en waar nodig aanpassing van het regionale woonruimteverdelingssysteem, zorgen voor dagelijks beheer en ondersteunen en versterken van net werken in de wijk.
- De Stadsregio draagt via cofinanciering van de aanloopinvesteringen in het OV bij aan de verbetering van de bereikbaarheid
- OM: op politiebureau Zuidplein is in het kader van een pilot een zogeheten 'ZSM' ingericht. Het doel van de ZSM is het realiseren van een substantiële versnelling in de afdoening van zaken.

Inzet Rijk

- Het ministerie van BZK ondersteunt bij het maken en uitvoeren van bindende afspraken met betrekking tot de regionale woningbouw, onder andere in het kader van de te ontwikkelen visie op de Zuidvleugel.
- Het ministerie van BZK onderschrijft het te realiseren woonmilieu (waaronder de aanpak van circa 35.000 woningen) en participeert in de uitwerking daarvan. Onder de voorwaarde dat Rotterdam en partners een visie op Zuid, een regionale woonvisie, businesscases en financieringsplan opstellen. Dit moet binnen een half jaar na ondertekening van dit nationaal programma zijn uitgewerkt.

Hierbij is het volgende relevant:

- o Bij het maken van afspraken tussen de gemeente Rotterdam en de corporaties in Rotterdam Zuid over de benodigde investeringen kan indien nodig onderbouwd een beroep worden gedaan op regionale steun. De minister van BZK is bereid indien de regionaal werkende corporaties een beroep doen op het Rijk bij een impasse bij investeringscapaciteit en besluitvorming over steun, gebruik te maken van het tot zijn ter beschikking staande instrumentarium.
- o Bij de herijking van het Gemeentefonds is speciale aandacht voor de kosten van de G4 in verband met het voornemen de vaste bedragen via maatstaven in het Gemeentefonds op te nemen. Bij die aanpassing wordt rekening gehouden met de grootstedelijke problematiek. Aan de hand van het resultaat wordt bezien of dit in voldoende mate tegemoet komt aan de problematiek van Rotterdam Zuid.
- De minister van BZK past waar nodig en noodzakelijk de regelgeving aan die de regionale woonruimteverdeling betreft. Dit omvat onder meer de toewijzing van de doelgroep (€33.614), de Rotterdamwet en de regionale afstemming.
- Het ministerie van BZK werkt samen met Rotterdam een aanpak uit inzake de kwalitatieve achterstanden bij particuliere eigenaren van huur- en koopwoningen. De mogelijkheden die de huidige of nieuwe regelgeving daarbij bieden worden hierbij nadrukkelijk betrokken.
- Het ministerie van I&M en de Stadsregio Rotterdam hebben vooruitlopend op structurele ingrepen rondom Herontwerp Brienoord, de Algeracorridor en de Kwaliteitssprong OV op Zuid (OV-Zuidtangent, IC-Station Stadionpark) een samenhangend pakket aanloopinvesteringen tot 2020 in beeld gebracht. Het ministerie van I&M en de Stadsregio Rotterdam maken hier, binnen het kader van Beter Benutten, afspraken over. In het BO MIRT van november 2011 worden de precieze bedragen vastgesteld.
- Het ministerie van V&J ondersteunt de gemeente Rotterdam in hun aanpak van criminele en overlastgevende jeugdgroepen. In gezamenlijkheid wordt bekeken hoe deze ondersteuning concreet invulling krijgt.
- De gemeente Rotterdam wil, in samenwerking met haar partners, het aanbod van interventies in het jeugddomein optimaliseren. De gemeente krijgt een eigen toetsingscommissie die interventies screent op hun effectiviteit aan de hand van het Kennisfundament van het WODC waarin de kennis over de werkzaamheid van interventies is samengebracht. Dit Kennisfundament is door het Nicis en de Jeugdfabriek bewerkt voor toepassing in de praktijk. Het ministerie van VenJ ondersteunt de gemeente Rotterdam bij de uitvoering van dit traject.
- Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) werkt momenteel op verzoek van het ministerie van Veiligheid en Justitie aan een innovatie project op het gebied van overlastbeleving. Daarvoor worden pilots in de praktijk uitgevoerd. In Rotterdam Zuid zal één van de projecten op het gebied van het aanpakken van de overlastbeleving plaatsvinden.

8. Aanpassing en uitbreiding regelgeving

Met de op 1 januari 2006 in werking getreden Wet Bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (beter bekend als de Rotterdamwet) werd de mogelijkheid geschapen om in door de minister aan te wijzen gebieden aan nieuwe bewoners de eis te stellen, dat zij over "inkomen uit werk" beschikken. Op dit moment zijn echter diverse leefbaarheidsproblemen in vooral specifieke wijken op Zuid onvoldoende aan te pakken met de huidige Rotterdamwet. Dit zorgt nog steeds voor een uitstroom van bewoners met een hoger inkomen en een hogere opleiding én een instroom van (nieuwe) kansarme bewoners, die daar soms op erbarmelijke wijze worden gehuisvest.

De Rotterdamwet wordt op dit moment geëvalueerd. Bij deze evaluatie kan onderzocht worden welke uitbreidingsmogelijkheden er zijn om de toepasbaarheid en effectiviteit van de Rotterdamwet te vergroten. Daarnaast zijn er nog diverse andere wetten die in Rotterdam-Zuid kunnen worden toegepast en waar naar zal worden gekeken voor een betere toepassing.

Het Rijk is bereid regels aan te passen of te vereenvoudigen waar het de realisatie van doelstellingen belemmert.

Het gaat om de volgende thema's:

- Het Rijk past waar mogelijk en noodzakelijk regelgeving aan en werkt mee aan nieuwe instrumenten om malafide pandeigenaren aan te kunnen pakken en onderzoekt de noodzaak om een bevoegdheid in de Woningwet te introduceren waarmee het bevoegd gezag pandeigenaren kan verplichten onderzoek te doen naar verborgen gebreken. Dit in het licht van de reeds bestaande zorgplicht (artikel 1a Woningwet). Daarnaast verkent het Rijk met Rotterdam (waar noodzakelijk) de mogelijkheden om op de exploitatie kamerverhuurbedrijven te sturen en het tegengaan van ongewenste (fysieke) splitsing van woningen in appartementen.
- De aanpak van schoolverzuim (bijvoorbeeld middels dwang en drang, aanvullende eisen aan het curriculum i.r.t. arbeidsmarkt en aanvullende opties om de leerprestaties van leerlingen te verhogen).
- Het mogelijk maken van meer slagkracht en doorzettingsmacht.
- Ook kan gedacht worden aan verkennend onderzoek naar de wenselijkheid van het aanpassen van regelgeving ten behoeve van bijzondere woonarrangementen.
- Daarnaast wordt verkend of het mogelijk en noodzakelijk is dat er een extra maatregel beschikbaar komt in de vorm van een nieuwe juridische entiteit op wijkniveau, waarmee bindende heffingen en investeringen in particuliere woningsector op buurtniveau mogelijk wordt (vergelijkbaar met een instrument naar voorbeeld van het de Experimenteerwet Bedrijven Investeringszone).

9. Hoe gaat het werken?

Realisatie van het nationale programma vergt een adequate uitvoeringsstrategie met een bijpassende uitvoeringsorganisatie. Deze organisatie wordt gekenmerkt door het adagium “lean and mean” en beschikt over de nodige doorzettingskracht. Juist ook in de wijken en dichtbij de uitvoering. Dat geldt eveneens voor de focus die de uitvoeringsorganisatie kenmerkt. Leereffecten van de afgelopen jaren zijn geïntegreerd. De opbouw van deze organisatie zal fasegewijs kunnen verlopen. In eerste instantie zal er sprake zijn van een programmaorganisatie “Nationaal Programma Kwaliteitssprong Zuid”.

Dit programma omvat met name de langjarige ambities en de zaken die vanaf heden in uitvoering worden gebracht. Hiervoor worden iedere 4 jaar uitvoeringsprogramma's opgesteld. Na de ondertekening van dit programma zal de uitvoeringsorganisatie worden ingericht. De stuurgroep Kwaliteitssprong Zuid beslist in het najaar over de precieze inrichting van deze uitvoeringsorganisatie. De belangrijkste uitgangspunten voor de organisatie vindt u hieronder.

Een breed gedragen samenwerking

We werken samen. Aan het hoofd staat het partneroverleg, bestaande uit vertegenwoordigers van Rijk, (deel)gemeente en de partners (o.m. corporaties, kennisinstellingen, zorg, ondernemers) op Zuid. Alle partners, Rijk en (deel)gemeente tekenen voor het nationaal programma. Dit nationaal programma biedt de basis voor het maken van uitvoeringsprogramma's waarin de input, verantwoordelijkheden en verplichtingen helder zijn gedefinieerd. Op deze manier maken we aan de voorkant afspraken met elkaar over ieders inzet. Het is duidelijk wat we van elkaar verwachten. Uit het partneroverleg wordt een kleine groep geformeerd, waarin de verschillende pijlers en deelnemers van het partneroverleg gelijkwaardig vertegenwoordigd zijn. Die met mandaat het aanspreekpunt is voor de dagelijkse aansturing van het programma, en de directeur in staat stelt snel met hen te kunnen schakelen.

Programmadirecteur met gezag en doorzettingskracht

Een essentiële schakel in de uitvoering van de Kwaliteitssprong Zuid is het aanstellen van een programmadirecteur. Deze directeur krijgt als taak de uitvoeringsprogramma's op te stellen en wordt verantwoordelijk deze met gezag, mandaat en doorzettingskracht uit te voeren. Draagvlak bij de partners voor de rol en positie van de programmadirecteur is cruciaal. Een zwaargewicht is nodig om de partijen te binden, op hun verantwoordelijkheden te kunnen aanspreken, slagkracht te mobiliseren en van gebaande paden af te wijken om de doelen te realiseren. De directeur wordt ondersteund door een klein team. De directeur en zijn/haar ondersteuning zijn rechtspositioneel aangesteld bij de gemeente.

De bewoners betrokken

Het programma wordt gedragen en gestuurd door partners die zich inzetten voor Zuid. Invloed zonder eigen inspanning kan niet. Aparte aandacht daarbij is er bij alle partners voor de betrokkenheid van bewoners. Bewoners zijn immers cruciaal voor het ontwikkelen van zichzelf, hun gezin en hun buurt. Het nationaal programma betreft bewoners die zich actief inzetten voor die ontwikkeling. De invulling daarvan verschilt straks per wijk, omdat de wijken van elkaar verschillen en eigen opgaven hebben. Belangrijk is dat zowel georganiseerde als ongeorganiseerde, huidige en nieuwe bewoners hun betrokkenheid bij hun straat en wijk vorm en invulling kunnen geven.

Kritische succesvoorwaarden op een rij

Voor het slagen van het programma geldt een aantal cruciale succesvoorwaarden. Die sommen we hieronder op.

Partners tekenen voor het nationaal programma en daarmee ook voor de ambitie voor de lange termijn. De inzet van de in dit document genoemde partners moet bijdragen aan de realisatie van de gestelde ambities door een nog op te stellen uitvoeringsprogramma. Tevens biedt dit uitvoeringsprogramma voor de programmadirecteur de duidelijke afspraken om door te kunnen pakken. Partners zijn aanspreekbaar als blijkt dat de inspanningen onvoldoende helpen bij het bereiken van de geformuleerde ambities.

Beoogd wordt de uitvoering voor periodes van 4 jaar vast te leggen en daarbij concrete indicatoren, inbreng van de partners en verantwoordelijkheden/verplichtingen aan de partners toe te delen en vast te leggen.

Bij verschil van inzicht in de nakoming van de verplichtingen kan elk van de partners deze kwestie agenderen voor de stuurgroep/partneroverleg

---

In de formulering van het programma, en wellicht later in de een andere organisatievoor zals een werkmaatschappij, zal meerjarig een consistente en ongestoorde uitvoering van het programma worden vastgelegd, waarmee tegelijkertijd ook tegemoet wordt gekomen aan de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van het programma

---

Na ondertekening van het nationaal programma staat het denken niet stil; er is bij de formulering van het programma ruimte voor dynamiek en nieuwe inzichten, die overigens weer op dezelfde wijze worden vastgelegd als de opzet van dit programma (toedeling verplichtingen en verantwoordelijkheden naar ondertekenende partijen).

In termen van procesmanagement wordt voorzien in een adequate planning, fasering en volgorde van de verschillende initiatieven in de pijlers talentontwikkeling, economie & arbeidsmarkt en fysieke kwaliteitsverbetering. De sociaal-economische ontwikkeling is leidend, fysieke ontwikkeling ondersteunt dit. Het nationaal programma kenmerkt zich door een integrale benadering.

Het gaat om een integrale meerjarige aanpak. Een projectencarrousel wordt voorkomen. Projecten worden voordat tot uitvoering wordt overgegaan getoetst op hun meerwaarde voor het programma, met name op hun potentie om een kwaliteitsimpuls, of structuurwijziging op Zuid, te realiseren ook voor langere periode.

Het programma organiseert een adequate en efficiënte monitoring zodat resultaten kunnen worden gemeten en wanneer nodig het programma kan worden bijgesteld. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat we meer vooruit kijken dan achteruit.

Er is sprake van een doorstart, met een nieuw nationaal programma, verbreding van het aantal partners, nieuwe organisatiestructuur, bemensing, procesmanagement en bevoegdheden/doorzettingskracht in een ander (economisch) klimaat. Los van de connotatie met Pact op Zuid voldoende aanleiding om deze doorstart te beleggen met een nieuwe naam: "Kwaliteitssprong Zuid".

Zuid Werkt!

Nationaal programma Kwaliteitsprong Zuid

